

FRIVOLITKOVÁ KRAJKA

šperky a oděvní doplňky

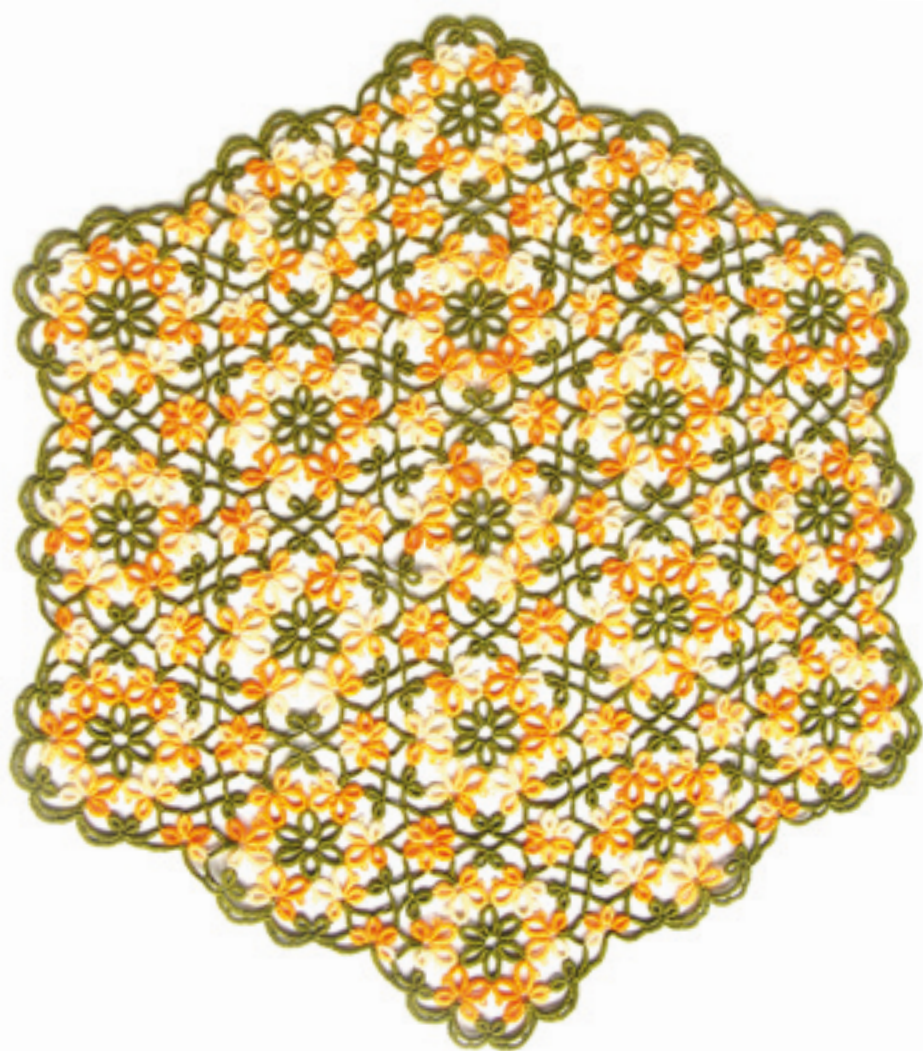
JARMILA KRŠKOVÁ

výtvarný
kurz

GRADA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Frivolitková krajka

Jarmila Kršková

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 5601. publikaci

Fotografie v knize a na obálce Alexander Kršek
Kresby Jarmila Kršková
Návrh grafické úpravy a obálky, sazba Jana Řeháková, DiS.
Odpovědná redaktorka Ing. Jana Minářová
Náhrdelník na straně 6 navrhla a dečku na straně 98 uvázala Lenka Hašková
Dečka na straně 50 je uvázána podle návrhu Jana Stawasze

Počet stran 112
První vydání, Praha 2014
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2014
Cover Design © Jana Řeháková 2014

Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorkou ověřeny, přesto za ně nelze převzít zodpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoliv věcné, osobní ani majetkové škody. Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-247-4233-5

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE

978-80-247-9356-6 (pro formát PDF)
978-80-247-9357-3 (pro formát ePUB)

obsah

Úvod	7
Pomůcky	8
Základy frivolitek	11
Pokročilejší techniky	51
Co když se spletu?	82
Projekty	87
Kytičky na uši	87
Čtyřlístky	88
Zlaté náušnice	89
Motýlková souprava	90
Červený náhrdelník	92
Ubrousek	94
Proplétané náušnice	95
Náramek z motivků	96
Jednoduché náramky	97
Květinová dečka	98
Zlaté pouzdro na mobil	100
Perličkový náramek	101
Keltský medailon	102
Proplétaný náramek	103
Trojřadý náramek	104
Perlový náramek	105
Slzičkové pouzdro na mobil	106
Černá souprava s korálky	108
Slovník, zkratky, literatura	110

poděkování

Pokud frivolitkovat vůbec neumíte a chcete se tuto techniku naučit, případně pokud frivolitky umíte a rádi byste se přiučili nějaké další triky, ale nedostatečné jazykové znalosti vám brání využít předlohy na internetu či v zahraniční literatuře, potom je tato kniha určena právě vám.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především své mámě, která mě v této činnosti odmalička podporovala, ačkoliv sama frivolitkovat neumí, a tátovi, který mi kdysi dávno vyrobil mé první člunky, ještě v době, kdy u nás nebyly v obchodech k dostání. Dále všem frivolitkářkám, díky kterým dnes umím všechno to, co umím .

Mé velké díky patří i všem lidem z Grady, díky kterým mohla tato kniha vyjít. Jmenovitě bych pak chtěla poděkovat Denise Šiškové a Lence Haškové, které mi při tvorbě knihy pomáhaly a dodávaly mi sílu to nevzdat a Janě Minářové, nejen za povzbuzující slova, ale hlavně za její trpělivost.

Děkuji, Jarmila Kršková (jarmila.krskova@gmail.com)

úvod

Frivolitky mi učarovaly ještě v době, kdy jsem byla malá a pravidelně jsem je vídala v jednom německém časopise. Německy jsem sice neuměla ani slovo a ani jsem neznala nikoho, kdo by tuto ruční práci ovládal, ale má tvrdohlavost a touha naučit se něco tak krásného mi pomohly tyto problémy překonat. Navíc to v té době byla technika, kterou téměř nikdo neuměl a o to více jsem se ji chtěla naučit.

Frivolitková krajka se skládá ze slziček a obloučků vytvořených frivolitkovým uzlíkem a spojovaných pomocí pikotek. Podle některých zdrojů pochází tato technika z Orientu a po Evropě se rozšířila z Itálie. Faktem je, že nevím, kdy, kde a jak ve skutečnosti začali lidé frivolitkovat. Pravděpodobně to neví nikdo, historií se zde však zabývat nechci.

Frivolitky můžeme zhotovit pomocí člunku, speciální jehly nebo oboustranného frivolitkového háčku. Tato kniha se věnuje výlučně frivolitkám vázaným pomocí člunku.

Naučit se frivolitkovat na jehle je jednodušší, nemusíme „překlápět“ uzlíky. Samotné frivolitkování je pak rychlejší. S jehlou můžeme vytvořit prakticky všechno to, co s člunkem, ale obzvláště vhodná je na ty keltské frivolitky, které s klasickým člunkem neuvážeme. Pokud vzdáte snahu naučit se pracovat s člunkem, radím, zkuste dát šanci jehle.

Frivolitky zhotovené oboustranným háčkem pochází zřejmě z Japonska. Mají tu výhodu, že pracujeme přímo nití z klubíčka a tím pádem nevadí ani silnější příze (velikost klubíčka není nijak omezena). Tato metoda však není zvlášť rozšířena. Můžeme zkusit i tzv. „háčkované frivolitky“ (cro-tatting), na které stačí jednostranný frivolitkový háček, tímto způsobem však nelze vytvořit obloučky (ty jsou nahrazeny háčkovanými prvky, např. řetízky).

Snažila jsem se psát zkrácené postupy a diagramy tak, abyste byli schopni číst i návody v angličtině. Internet je frivolitek „plný“, v Česku to ale bohužel není moc znát. Ke každému prvku uvádím anglický název, abyste si k němu mohli najít na internetu další obrázky či videa. Na konci knihy najdete jednoduchý slovník, který vám snad pomůže i při čtení psaných postupů.

Také bych se chtěla omluvit za názvosloví používané v této knize. Anglické názvy jsou naprosto v pořádku a můžete podle nich směle vyhledávat na internetu (ideálně ve spojení se slovem „tatting“ či „tatted“ = frivolitky, frivolitkováný), ale co se českých názvů týče, některé jsou doslova mémi výmysly, protože jsem se s nimi v češtině prostě nesetkala.

Od doby, kdy jsem se naučila slzičku, pikotku a oblouček a myslela si, že to je všechno, uplynulo hodně času, ale pořád si pamatuji své začátky. Netvrdím, že vám půjde všechno hned, že vezmete člunek do ruky a za chvíli ho položíte s kouskem krajky, že se u ničeho nezapotíte a ani jednou nebudete mít chuť ten člunek zahodit a už ho nezvednout – to bych zřejmě lhala. V těchto chvílích si řekněte, že když to zvládne i dítě, zvládnete to také. Myslím si, že frivolitky jsou tím hezčí, čím víc lidí se jim věnuje, a proto se chci s vámi podělit o své vědomosti. Také vím, že neexistuje žádné „správně“ a že se dá neustále vymýšlet něco nového a proto bude fajn, pokud nás na to vymýšlení bude víc.

Nenapadá mě, co dodat, tak směle do toho...

pomůcky

Člunek (tattoo shuttle)

Nejdůležitější ze všech pomůcek je frivolitkový člunek (viz str. 112).

Existuje množství druhů člunků a každý z nich má své příznivce, takže bohužel nemůžu doporučit ten „nejlepší“, doufám ale, že při výběru toho vhodného pomůcky následující přehled.

Podle způsobu navinutí příze známe člunky se schovanou nití (1–14, 17) nebo otevřené člunky (15, 16, 18).

Člunky se schovanou nití jsou (až na výjimky) složeny z více částí a příze je schovaná uvnitř, díky tomu se (samozřejmě kromě už odmotaného kousku) nešpiní a neopotřebovává. Tyto člunky mívají většinou tvar, který se dobře drží jakýmkoliv způsobem a jsou tedy vhodné pro všechny způsoby vázání.

Otevřené člunky mívají přízi namotanou přes povrch člunku v zářezech a ta tím pádem není nijak chráněna. Do této skupiny spadá množství krásných a originálních člunků, nicméně práce s nimi většinou není tak pohodlná jako s člunky z první skupiny.

Rozhodující při výběru pro nás může být i to, zda je součástí člunku cívka. Výhodou **člunků s cívkou** (10, 11) je, že se snadněji navíjejí a také, že můžeme mít vícero cívek a tedy nemusíme přemotávat přízi při střídání projektů. Na **člunek bez cívky** se zase většinou vejde víc příze. U nás jsou k dostání dva druhy člunků s cívkou – šedé a barevné. Špička šedého člunku usnadňuje navíjení tím, že na ni lze nastoknout cívku, u barevných člunků takto nefunguje.

Součástí člunku může být i špička (12–14) nebo háček (9–11). Výhoda háčku je zřejmá – v případě, že máme **háček na člunku**, nepotřebujeme přídatný háček. Na druhé straně háček může někomu překážet, což ostatně platí i pro **člunky se špičkou**.

Špička může posloužit jako háček na spojování (v případě větších pikotek), primárně ale slouží k páráni uzlíků. Špičky na plastových čluncích bývají náchylné na zlomení.

Jednoduchý **člunek bez špičky** nebo háčku sice nepřináší žádné speciální výhody, ale tím, že nikde nic nepřekáží, je podle mého názoru pro začátečníky nejvhodnější.

Člunky mívají různé velikosti a stejně jako u jednotlivých typů člunků, ani v tomto případě nelze říct, která velikost je nejlepší. Pokud máte menší dlaň, zřejmě vám bude vyhovovat i menší člunek. Každopádně na menší člunek se většinou vejde méně příze a zvláště při použití hrubší příze může být časté navazování na obtíž. Příliš **velké člunky** (1) už nejsou tak pohodlné na práci a je potřeba si na ně zvyknout, hodí se na práci třeba s vlnou, případně při použití velkého množství korálků.

Existují i tzv. **keltské člunky** (16), které jsou tak úzké, že se dají provléct běžnou slíčkou a jsou vhodné na proplétané frivolitky, které s běžným člunkem prakticky nejde zhotovit.

Jsou různé způsoby, jak si člunek vlastnoručně vyrobit. Na fotografii je kromě koupených člunků i můj první člunek, který mi táta vyrobil z jednorázového zapalovače (17) a jednoduchý plochý člunek, vyrobený ze samosmršťovací fólie (18).

Většinu krajek zhotovujeme člunkem a klubičkem nebo dvěma člunky, přičemž použití dvou člunků výrazně rozšíří naše možnosti, proto pro začátek doporučuji koupit dvou člunků.

pomůcky

Příze (thread)

Na frivolitky člunkem se hodí běžné háčkovací a vyšívací příze. Někdo upřednostňuje tenké, někdo hrubší – pro začátek doporučuji Sněhurku, která mi na učení (i s přihlédnutím k ceně) připadá optimální a proto jsou i všechny učební vzorky v této knize zhotoveny právě z ní.

Z tenčích přízí je především pro svou barevnost oblíbená Perlovka, z hrubších například Maxi nebo Monika. Z českých přízí musím zmínit i Kordonet, který se na rozdíl od výše zmíněných vyrábí v různých tloušťkách. Výborné jsou též příze značky Anchor.

Nebudu rozpisovat vlastnosti jednotlivých přízí, protože stejně jako u člunků, i v tomto případě pro někoho dokonalá příze připadá jinému nepoužitelná. Nebojte se experimentovat a brzy určitě najdete svého favorita.

Poznámky: Frivolitkovat se dá i ze šicí nitě, provazů, nebo třeba z drátků – tady se fantazii opravdu meze nekladou. Sněhurka mírně chlupatí a někde může být mírně tenčí než jinde, takže se nebudu tvářit, že je dokonalá. Pokud zjistíte, že vám nevyhovuje, zkuste jinou.

Háček (crochet hook)

Háček (1) slouží ke vzájemnému spojování slíček a obloučků, případně provlékání příze korálky. Můžeme používat háček na člunku, nebo klasický háček na háčkování, přičemž velikost záleží od tloušťky používané příze. Já osobně upřednostňuji tenčí háčky, například háček č. 14 (tento háček je vsazen i do „multinástroje“ na obrázku, který mi zhotovil šikovný řezbář). Pomocí tenkého háčku provlékneme i hrubší přízi, opačně to ale platit nemusí.

Nůžky, řezač příze (scissors, thread cutter)

Nůžky (5) na samotné frivolitkování nepotřebujeme (výjimku tvoří snad jen rozstřížené pikotky), nicméně po ukončení práce musíme odstříhnout přebytečnou přízi a na rozdíl od háčkování nebo pletení to většinou bývá po ukončení každého řádku. Řezač (4) je vhodný například do letadla, kde by mohly být nůžky vyhodnoceny jako nebezpečný předmět, stejně dobře však poslouží i klasický páráček (2).

Ostatní pomůcky

Následující pomůcky nám usnadní nebo zpříjemní práci, určitě se ale obejdeme i bez nich.

pomůcky

Šablony (picot gauges) (8)

Bez šablon se většina frivolitkářek snadno obejde, a pokud je náhodou budeme potřebovat, snadno si je vyrobíme třeba z kartonu. Používají se pro uvázání pikotky konkrétní velikosti, ať už u všech pikotek, nebo pouze u vzorů, ve kterých se vyskytují různé velikosti pikotek.

Jehly (needles), korálkové jehly (beeding needles) (13, 14)

Jehly slouží hlavně k zapošívání konců, případně k párání. Speciální korálkové jehly používáme při navlékání korálek na přízi. Pro práci s korálky mám nejraději jehlu s uchem po celé své délce (big eye needle) (14).

Kancelářské sponky (paperclips) (10), spínací špendlíky (safety pins) (11), ozdobné zarážky (strivers) (12)

Slouží jako „zarážka“ pro pikotky zespodu obloučku (na vodící niti), případně jimi můžeme označit konkrétní místo v krajce. Ozdobné zarážky si můžeme vyrobit sami, nicméně já pro tento účel používám náušnice.

Korálky (beads), bižuterní komponenty (jewelry components) (15)

Korálky dodají i jednoduché krajce „šmrnc“ a práce s nimi není nijak náročná, proto se s oblibou používají například při výrobě bižuterie. Existují různé způsoby jak kombinovat frivolitky a korálky, fantazii se meze nekladou. Většinou se používá rokajl, který se vejde i na člunek, ale v podstatě je možné použít jakýkoliv druh korálek. Při tvorbě bižuterie samozřejmě potřebujeme i různá zapínání, kroužky či náušnicové komponenty.

Špendlík (pin) (3)

Špendlík (ve svém nástroji mám zapracovaný čalounický špendlík) se hodí hlavně na párání chybně uvázaných uzlíků. Pokud krajku vypereme a nevypínáme ji přes pikotky, špendlíkem ještě za mokra upravíme tvar pikotek.

Cívky (thread winder) (9)

Po ukončení práce nám většinou na člunku zůstane příze, kterou nebudeme chtít ihned spotřebovat. K jejímu uchování výborně poslouží různé cívky.

Navlékač zubní nitě (floss threader) (6)

Navlékače zubní nitě fungují naprosto úžasně jako „magická nit“ na zapošívání konců, ale jsou výborné třeba i na navlékání korálek.

Držák klubíčka (ball holder) (7)

Držák klubíčka bývá „něco“, co drží klubíčko zavěšené na ruce, aby se nám při práci nerozmotávalo. Může to být třeba jen speciálně vytvarovaný drát, ten ale na rozdíl od uzavřených držáků neochrání klubíčko před ušpiněním. V Česku jsem tyto držáky nikde neviděla, pokud o něj ale stojíte, můžete si ho snadno vyrobit třeba z krabičky od krému.

základy frivolitek

Z hlediska počtu použitých člunků známe následující způsoby práce:

Práce jedním člunkem (one shuttle)

Krajku vyhotovenou jedním člunkem tvoří pouze slzičky a volné nitě. Tímto způsobem byly vyhotovovány původní frivolitky, takže se v žádném případě nejedná pouze o jednoduché vzory, ačkoliv to tak může na první pohled vypadat.

Práce člunkem a klubíčkem (one shuttle and ball)

Člunkem a klubíčkem vážeme většinou vzory tvořené slzičkami a obloučky nad nimi, při použití tkaničkového triku (viz. pokročilejší techniky) můžeme uvázat i složitější vzory. Tímto způsobem však nikdy neuvážeme všechno to, co zvládneme uvázat dvěma člunkami.

Práce dvěma člunkami (two shuttles)

Dvěma člunkami už jde uvázat téměř cokoliv a po získání zkušeností vám nebude činit potíže rozeznat, zda potřebujete druhý člunek nebo ne. Ve skutečnosti lze za pomoci dvou člunků samozřejmě uvázat všechno, co lze uvázat jedním člunkem a klubíčkem (druhý člunek nahrazuje klubíčko) a stejně tak lze přízi z klubíčka i v průběhu práce přemotat na druhý člunek, pokud zjistíte, že ho potřebujete.

Práce vícero člunkami (more shuttles)

Víc člunků potřebujeme například na mnohobarevnou krajkou nebo některé proplétané frivolitky. Jde opravdu o zvláštní případy, na běžné vzory dva člunky stačí.

Navinutí člunku (winding a tatting shuttle)

Většina člunků má někde uprostřed díрку, kterou provlékneme přízi, jednoduše zavážeme a tím zabezpečíme, že se nám nit při navíjení nebude opět rozmotávat. Pokud člunek tuto díрку nemá, musíme ze začátku přízi přidržovat. Pokud vám toto přivazování připadá nepohodlné, můžete k člunku natrvalo přivázat smyčku z příze a pracovní přízi navazovat až na ní. V případě člunku s cívkou vybereme cívku, navineme na ni přízi a zasuneme cívku zpět. Pokud zjistíme, že se nám s takto navinutým člunkem pracuje špatně, cívku opět vyjmeme a zkusíme ji otočit.

